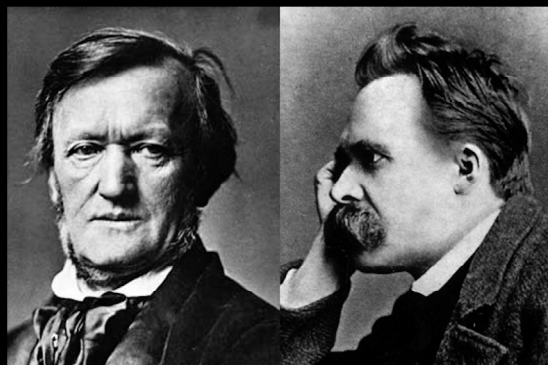

Friedrich
NIETZSCHE

Richard Wagner
Bayreuthissa

Richard Wagner Bayreuthissa

FRIEDRICH NIETZSCHE

Richard Wagner
Bayreuthissa

Suomentanut
Risto Korkea-aho

Richard Wagner in Bayreuth ilmestyi 1876.

© 2020 Risto Korkea-aho

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-804-249-5

1.

Tapahtuma saa suuruutensa siitä, että siinä yhdistyy kaksi asiaa: niiden suuri mieli, jotka toteuttavat sen, ja niiden suuri mieli, jotka kokevat sen. Mikään tapahtuma ei ole suuri sinänsä, ja vaikka kokonaisia tähtikuvioita katoaa ja kansoja tuhoutuu, vaikka perustetaan suunnattomia valtioita ja käydään sotia hirvittävin voimin ja tappioin: monet sellaiset asiat pyyhkäisee historian henkäys mennessään kuin ne olisivat hiutaleita. Mutta tapahtuu myös, että voimakas ihminen antaa iskun, joka lankeaa kovaan kiveen eikä vaikuta mitään; lyhyt terävä kajahdus ja kaikki on ohi. Historiakaan ei tiedä kertoa melkein mitään sellaisista ikään kuin latistuneista tapahtumista. Niinpä jokaiseen, joka näkee tapahtuman lähestyvän, hiipii huoli siitä, ovatko tapahtuman vastaanottajat tapahtuman arvoisia. Tähän teon ja vastaanoton keskinäiseen vastaavuuteen luotetaan ja tähdätään kaikessa toiminnassa, niin pienimmässä kuin suurimmassa; ja ken tahtoo lahjoittaa, sen täytyy katsoa, että hän löytää ottajia, jotka täyttävät hänen lahjansa tarkoituksen. Niinpä ei suurenkaan ihmisen yksittäinen teko ole suuri, jos se on lyhyt, lattea ja hedelmätön; teon hetkellä häneltä näet puuttui syvällinen taju siitä, että teko on välttämätön juuri nyt: hän ei tähdännyt kyllin tarkasti, ei tunnistanut ja valinnut aikaa kyllin määrätysti: sattumasta oli tullut hänen herransa, kun taas suuruus ja välttämättömyyden näkeminen kuuluvat ankarasti yhteen.

Tapahtuuko siis se, mitä Bayreuthissa nyt tapahtuu, oikealla hetkellä ja välttämättömästi, sitä saavat meidän puolestamme kai-

kin mokomin murehtia ja epäillä ne, jotka epäilevät Wagnerin silmää välttämättömyydellekin. Me luottavaisemmat varmaankin näemme, että hän uskoo paitsi tekonsa suuruuteen myös niiden suureen mieleen, joiden on määrä kokea hänen tekonsa. Siitä sopii tuntea ylpeyttä kaikkien niiden, joita tämä usko koskee, olipa heitä paljon tai vähän – ettei se näet koske kaikkia, ettei se koske koko aikakautta, eikä edes koko Saksan kansaa sen nykyisessä ilmenemis-
muodossa, sen hän on itse sanonut meille, tuossa vihkiäispuheessaan kahdeskymmenestoinen toukokuuta 1872, eikä meidän joukossamme liene ketään, joka tässä esittäisi hänelle lohduttavia vastaväitteitä. »Minulla oli vain teidät», hän sanoi tuolloin, »te erikoisen taiteeni, omimman toimintani ja luomistyöni ystävät, joiden osaaottavaan puoleen saatoin suunnitelmieni kääntyä: vain teiltä saatoin pyytää apua työhöni, jotta tämä työ voitaisiin esittää puhtaana ja vääristymättömänä niille, jotka olivat osoittaneet vakavaa taipumusta taidettani kohtaan, vaikka se siihen saakka oli voitu esittää heille vain epäpuhtaana ja vääristyneenä.»

Bayreuthissa katsojakin on katsomisen arvoinen, siitä ei ole epäilystäkään. Viisas tutkisteleva henki, joka vaeltaisi vuosisadasta toiseen vertaillakseen merkillisiä kulttuuriliikkeitä, löytäisi Bayreuthista paljon nähtävää; se varmaankin tuntisi päätyneensä tässä yhtäkkiä lämpimään veteen, kuin joku, joka järvestä uidesaan tulee lähelle kuumen lähteen virtausta: tämän täytyy kummata toisista, syvemmistä perustoista, se sanoo itselleen, tätä ei selitä ympäröivä vesi, jonka alkuperä on joka tapauksessa pinnallisempi. Niinpä kaikki ne, jotka osallistuvat Bayreuthin juhlille, tunnetaan epäajanmukaisiksi ihmisiksi: heidän kotimaansa on muualla kuin tässä ajassa ja muualta he saavat niin selityksensä kuin oikeutuksensakin. Minulle on tullut yhä selvemmäksi, että »sivistynyt ihminen», sikäli kuin hän on täysin ja kokonaan tämän nykyajan hedelmä, voi saada otteen Wagnerin teoista ja ajatuksista vain parodian välityksellä – ja niinhän kaikesta ja joka asiasta on tehtykin parodiaa – ja että Bayreuthin tapahtumaakin hän suostuu katsomaan vain meidän ir-

vailevien lehtimiestemme perin epämaagisten lyhtyjen valossa. Ja saamme kiittää onneamme, jos asia jää parodiaan! Tässä näet purkautuu vierauden ja vihamielisyyden henki, joka voisi etsiä aivan toisiakin keinoja ja väyliä, on toisinaan etsinytkin. Tähän vastakoh-tien epätavalliseen jyrkkyyteen ja jännitykseen tuo kulttuuritarkkai-lija myöskin kiinnittäisi huomiota. Että yksilö, tavallisen ihmiselä-män aikana, voi perustaa jotakin täysin uutta, se voi hyvinkin när-kästyttää kaikkia niitä, jotka uskovat kaiken kehityksen vähittäisyy-teen kuin jonkinlaiseen siveyslakiin: he ovat itse hitaita ja vaativat hitautta – ja tässä he nyt näkevät jonkun hyvin nopean, eivät tiedä, kuinka hän tekee sen, ja ovat hänelle vihaisia. Bayreuthin kaltaiseen hankkeeseen ei liittynyt mitään ennusmerkkejä, siirtymiä, välivai-heita; pitkää tietä päämaaliin ja itse päämaalia ei tuntenut kukaan muu kuin Wagner. Se on ensimmäinen maailmanympäripurjehdus taiteen saralla: ja siinä, kuten näyttää, ei löydetty vain erästä uutta taidetta, vaan taide sinänsä. Sen myötä kaikki tähänastiset modernit taiteet, erakkouden-näivettäminä tai ylellisyys-taiteina, ovat menet-täneet puolet arvostaan; myös epävarmat, huonosti yhteensopivat muistot siitä tosi taiteesta, jonka me uudemmat ihmiset saimme kreikkalaisilta, saavat nyttemmin levätä rauhassa, sikäli kuin ne ei-vät enää kykene valaisemaan uudessa ymmärryksessä. Monenlaisen on tullut aika kuolla; tämä uusi taide on näkijätär, joka ei näe peri-kadon lähestyvän ainoastaan taiteita. Koko nykyisen sivistyksemme täytyy kokea sen vaativa käsi kammottavan kolkoksi siitä hetkestä alkaen, kun siitä tehdyt parodiat lakkaavat naurattamasta: mutta antaa ilon ja naurun raikua vielä vähän aikaa!

Meillä sitä vastoin, meillä ylösnousseen taiteen opetuslapsilla, on aikaa ja tahtoa vakavuuteen, syvään pyhään vakavuuteen! Se puhe ja meteli, jota tähänastinen sivistys on pitänyt taiteesta – sen täytyy tuntua meistä nyt häpeämättömän tungettelevalta; vaikenemiseen meitä velvoittaa kaikki, viisivuotiseen pythagoralaiseen vaikenemi-seen. Kukapa meistä ei olisi liannut käsiään ja mieltään modernin sivistyksen iljettävässä epäjumalanpalveluksessa! Kukapa ei tarvitsisi

puhdistavaa vettä, kukapa ei kuulisi ääntä, joka kehottaa häntä: vaikene ja puhdistaudu! vaikene ja puhdistaudu! Vain siinä tapauksessa, että kuuntelemme tätä ääntä, pääsemme osallisiksi myös siitä suuresta katseesta, joka meidän on luotava Bayreuthin tapahtumaan: ja vain tässä katseessa on tuon tapahtuman *suuri tulevaisuus*.

Kun peruskivi tuona toukokuun päivänä vuonna 1872 oli laskettu Bayreuthin kukkulalla, kaatosateessa ja synkistyneen taivaan alla, Wagner ajoi meistä muutamien kanssa takaisin kaupunkiin, hän pysyi vaiti ja loi samalla sisimpäänsä pitkän katseen, jota olisi mahdotonta luonnehtia sanoin. Sinä päivänä alkoi hänen kuudeskymmenes elinvuotensa: kaikki siihenastinen oli ollut valmistautumista tähän hetkeen. Tiedetään, että ihmiset poikkeuksellisen vaaran hetkellä tai ylipäätään ratkaistessaan jotakin elämänsä kannalta tärkeätä päätöstä keskittävät kaikki siihenastiset elämyksensä yhteen pisteeseen äärimmilleen kiihtyneessä sisäisessä katselussa ja tunnistavat jälleen harvinaisen tarkasti niin lähimmät kuin kaukaisimmatkin asiat. Mitä mahtoikaan Aleksanteri Suuri nähdä sillä hetkellä, kun hän antoi Aasian ja Euroopan juoda samasta sekoitusastiasta? Mutta mitä Wagner tuona päivänä sisäisesti katseli – kuinka hänestä tuli se, mikä hän on, mitä hänestä vielä tulee – sitä mekin, me hänen lähimpänsä, voimme jossakin määrin katsella: ja vasta tämän wagnerilaisen katseen lähtökohdista voimme itse ymmärtää hänen suuren tekonsa – *ja niin tämä meidän ymmärryksemme voi taata hänen tekonsa hedelmällisyyden*.

»Taiteen näyttämät taistelut ovat elämän todellisten taistelujen yksinkertaistuksia; sen ongelmat ovat inhimillisen toiminnan ja tahtomisen loputtoman monimutkaisten laskutoimitusten lyhennyksiä. Mutta juuri siinä on taiteen suuruus ja tarpeellisuus, että se synnyttää näyn yksinkertaisemmasta maailmasta, elämänarvoituksen lyhyemmästä ratkaisusta. Ei kukaan, joka kärsii elämästä, voi tulla toimeen ilman tätä näkyä, niin kuin ei kukaan voi tulla toimeen ilman unta.»

Friedrich Nietzschen *Epäajanmukaisia tutkisteluja* ilmestyi neljässä osassa vuosina 1873-1876. Neljäs ja viimeinen osa, *Richard Wagner Bayreuthissa*, ilmestyi 1876. Tämä parahiksi Bayreuthin ensimmäisille musiikkijuhlille valmistunut »juhlasaarna» on myöhästynyt teos siinä mielessä, että sitä kirjoittaessaan Nietzsche oli jo jättämässä wagnerilaisuuden taakseen ja itsenäistymässä Wagnerista. Tähän kirjaan Nietzsche maalasi oman ihanteensa mukaisen Wagnerin, joka, kuten hän varmasti jo tiesi, ei vastannut todellista Wagneria.

